

THE JEWISH AGENCY FOR PALESTINE
DOCUMENTACIÓS OGYOSZTALY

AUSCHWITZ - GELSENKIRCHEN

Szám: 12190/tetoválás/

ORSZÁCCS ZSIDÓ VALLÁSI ÉS TÖRIÉNEJI CYŰJTEMÉNY

Budapest, VII. Sip n. 12.

J e g y z ö k ö n y v 3551

felvétetett Balassagyarmaton, 1945. november 18.-én

Dr. Schenk Erzsébet országos tanácsán

Jelen van t

Született: 1897. I. 31. Balassagyarmaton

Foglalkozás: ORVOS

Utolsó lekhelye: Béla sasgyarmat

Gettó: Balassagyarmat

Első deport. állomás: Auschwitz
Sibenská 1944. május 14. 1944. 1

Gelsenkirchen: 1944. VII. 14. - IX.
Sennar: 1943. IV. 12. - IV.

Sommerda: 1942. IX. 12. - IV. 4.
Altenburg: 1945. IV. 12. - IV. 16.

Fentnevezett előadja a következőket:

1944. április 4.-ig a balessagyarmati Mária Valéria közkórház elmeosztályán teljesítettem szolgálatot. Ekkor felszólított a kórházigazgatót, hogy Magrádi Horváth Sándor gáspán rendeletére adjam be nyugdíjja statás iránti kérvényemet. Április 30.-ig bezárólag köntem e fizetésem, de szolgálatot teljesíteni már nem kellett, azonban megkért rám, hogy helyettesemet ez idő slatt vezessem be a szolgálatba. Április 30.-ig így még bejártam a kórháza.

Április 30. után be kellett vonulnom a gettóba, ahonnan kijárni csak esetenként, külön engedéllyel lehetett, keresztenyt gyógyítani pedig még a kereszteny saját kivánságára is a legnagyobb nehézségekbe ütközött. Egy alkalmal egy kereszteny pacienshez hívtak, sz illetének külön engedélyt kellett kérni a balassagyarmati rendőrségnél, hogy elmhessék a paciens megvizsgálására. Az illető, egy Simon nevű dohányírus, mikor a rendőrségre ment engedélyt kérni, Miklós rendőrfogulmazó nagyon gyomrbán ráírivalt: "Micsoda gasztusa van magának, pont egy zsidó orvossal skarja kezelhetni a feleségét!" Az engedély a következőképen volt kiállítva: "Engedélyezem, hogy a "zsidó" Dr. Schenk Erzsébet zsidó orvosnő egy órai időtartamra elhagyhatja a "zsidó" gettót Simon dohányírus kérésére, hogy betegét megvizsgálja. A zsidó orvosnő fegyveres rendőri kíséret mellett mehet ki a beteg hozzáterelőjával a gettóból és a beteg hozzáterelőjára a viss-

Gílat után ezen irásbeli engedélyt egy órán belül hozzám visszaszolgáltatni köteles. Miklós rendőrfogalmazó." A kereszténység általában vegyes érzelmekkel viseltetett irántunk, voltak akik elítélték ezeket a rendelkezéseket, de a többság megelégedetten vette tudomásul a zsidóság elküllönítését. Sokan nagyon kíváncsiak voltak és azerettek volna bejutni a gettóba a legkülönbözőbb kifogásokkal. Tübbizben, amikor a kórházba kellett man nem külön engedélyt, - ekkor azonban nem uttak rendőri kiszármányt mellám, ugy néztek rám a sárga csillaggal a mellémen, mint valami különleges állatra. Dr. Kenessey kórházi igazgató főorvos a síracsillag viselésének elrendelése után ugy rendelkezett, hogy bent a kórházban nem szükséges zsidó orvosoknak fehér köpenyükön a csillagot viselni, csak ha a kórház kapuján kilépnek, ezt a rendelkezést azonban Horváth alispán megmisztotta és a legszigorubben elrendelte, hogy még a fehérköpenyen is munkák közben, sőt még a műtőben is kötelező a sárgacsillag viselése.

Amikor a vírosi gettóba hurcolkodtunk, rökövetkező néhány nap mulva állandólag Miskolcról a kémelhárítóból csendőri nyomozók érkeztek és a Kossuth Lajos-utca 15. sz. házban rendezték be hivatalukat / avilkoló tanácsukat/, ahol szután majdnem kivétel nélkül az egész gettó lakosságit csoportokban elhurcolták. Először kikérdezték, szután testi kinzációkkal próbálták kivenni titkukat, hogy hová rejtették el a be nem vallott vagyont. Természetesen ezen meghinnyezték legnagyobb részének serminérii vagyona nem volt. Testvéremet, Kovács Istvánmat, aki nek nem volt, hanem szülei tartották el, mert férjének 150.- pengős fizetése volt, kót napig kinosták, nem akarták elengedni, vallja be, hogy hová dugta aranyait, pedig soha aranyt nem volt. / Deportálás után az auszchitzai gyilkosrában végezte be életét kicsifával együtt./ Ezek a kinárok Nyírjes-pusztára való kiszállításunk után nem szüntek meg, naponta reggel és délután jöttek a csendőrök és vittek be csoportosan embereket a Kossuth-utcai házba, esténként visszahozták őket, részint szekéren, részint autón, mert az Utósek következtében az út Libuken járni nem tudtak. Tübbeket megvizsgáltam, akiknél súlyos baleső sérüléseket találtam. Két olyan eset volt, aki Németországba való kiszállításunk előtt a csendőrbotok következtében a vonaton meghaltak, az egyik egy Adler nevű 18 éves gyarmatkörnyéki ember, a másiknak nevéről nem emlékszem, ugy tudom, hogy szokolyai volt, 52 éves, tibes dörölisben czenvedő egyén, aki a csendőrverés folytán combacsontról szenvedett és az ennek következtében befallott zsírembolis okozta halálát. Dr. Hajdu Ferenc ügyvédet ugy megvárták, hogy veszélyezést kaptott, tehát telennel, súlyos betegen, de érkezett még Auschwitzba, hogy ott a krematórium tüzét 5 is tüplíltse.

A gettóba való bevonulásunk után a magyar tiszti orvos helyettese, dr. Furia Károly ugy rendelkezett, hogy a gettó

tartozik saját kebelében kórhizat felállítani, melyben egy rendelőszoba, egy szíldiszoba, egy elkilöntő és egy műtő legyen, megfelelő orvosi és ápolói személyzettel. Ez a terv szonban sohasem valósult meg, mert mielőtt teljesen berendezkedhetnénk volna, június 5-én hajnalban a városi gettóból Nyírjespusztára vittek ki. Kiszálltakunkról, mely részben autókon, részben gyalog történt, az utcákon, smerre mentünk sok ember állott, akik kiváncsiasan néztek bennünket, sem jó, sem rosszindulat kifejezését nem igen láttuk arcukon, csupán a kiváncsiságát. Még mielőtt eltitovtunk volna, megindult a gettóbeli zsidó lakások felszegényítése, élelmiszereseket, elmosódított tárgyakat, stb. még láttuk, amikor vitték az elhagyott hizakból, söt magam is láttam, amikor a felügyeletünkkel megbizott csendőr bement egy lakásba és ott a szekrényeket kinyitogatva zsebeiből telerakta cigarettával, zsebkendővel és női személyes hártyával. Sajnos, a nevét és illetőségi helyét nem tudom.

Nyírjespusztán egy dohánygyűjtőben voltunk elhelyezve 1800-an, a helybeliek egy pájtában, a szemben lévőben a környékbeliek voltak. Itt már agyazásorvári berendezésről szó nem volt, sem vizünk, sem rendes latrinánk nem volt. Vizért kb. 3 km. távolabbi lévő állatítóhoz kellett eljármá. Hosszodási lehetőség a lehetségesebb volt, mert a gyakorlat nem karta megengedni, hogy mosakodásból is abból a kutból hozzunk vizet, a ttól tartva, hogy a kut kimerül, úgy hogy a még távolabb eső Halsztóhoz kellett naponta vizért monni szoknuk, akik mosakodni és óhajtottak.

Sem gyógyszerről, sem kötesserről, sem pedig olyan helyiségről, ahol egy fertőző betegség megjelenése esetén el lehetett volna helyezni a betegeket, sondaakodás nem történt. Mialatt Nyírjespusztán tartózkodtunk két szülés fordult elő, az egyik ott bonyolódott le a pajta porában, de anya és leánykija még egyszerűségen ért ki Auschwitzba, hogy a részben elpusztíták őket. A másik szülés legerőlyesebb intervenciómra a nyírjespusztai gettőtől 10-15 lippára lévő bérslakás szobájában történt.

Ottartózkodásunk ideje alatt egy 60 éves hölggyel előttem ismeretlen kibítőszerrrel megörzte magát. Bejelentésre mentőautó jött ki érte, de mire kórházba került, meghalt.

A gettót két transzportban deportálták, az egyik transzport elment június 10.-én, a másik pedig 12-én. Mind-egyikben volt kb. 1800 ember. A második transzporttal vitték el a halászgyermek kórház és elmenőstílus összes zsidó betegeit, továbbá az egy órával előbb szült asszonyt és gyermekét is. Június 10.-én délelőtt a csehdőrfőhadnagy kijelentette, hogy akinek bent a városi gettóban

maradt még valamilyen holmija, az bennéhet érte a városba, majd egy csoportba össze kell állni és csendőrkisérettel mindenki hozzánehet gettőbeli lakására elhozni, amit még ottmagyott. 14 órakor a városbamenőkből nagy tömeg verődött össze. Egy jó órai virágözés után a csendőrfőhadnagy a várakozó tömeget visszakergette attól, hogy ma már nem lehet a városba menni, majd holnap. Néhány perc múlva az udvar közepére hívták össze a gettó egész népét, hogy felolvassák nekik a deportálási parancsot, melyben ugyan nem volt szó Németorszagról, csak az, hogy az egész csoportot családotlal munkára vieszik és olyan tücorban fogják elhelyezni, (hol az egészszigigyi és kényelmi berendezkedés összehasonlithatlanul jobb lesz, mint jelenleg. Felolvasta azt is, hogy mit szabad megünnel vinni: négy napra való élelmét, egy kisvármát, egy táskaöt, egy viltás fehérneműt, két felsőruhát és egy kabátot. Ez a csomagot mindenki a legsürgősebben készítse el, mert rögtön jönnek a kocsik, amelyek a balassagyarmati vasútállomáson szállítanak bennünket. Délután 2 órakor rakták fel sz elsz csonortot kis betyukkal szekerekre, az utolsó kocsik 6 órakor hagyták el a pusztát. Amikor én kiértetem az állomáson, a vagonok már telve voltak, de még mindig az ujjabb szállítminyeket a zuufolt vagonokba a lehetségesig benyújtották, 80-90 ember került egy-egy vagonba. Amelyik kocsira azt mondották, hogy ide már nem fér senki, a csendőrök felugrottak a kocsikba belerudzottak az emberekbe, így nyomkodták őket minden szíkebb és szíkebb helyre. Tö vöröket nem adtak fel a kocsikba, hanem egyik társunk nördötöljét áldozta fel erre a célt a mi kocsiinkban. Vagyonként egy vörör friss vizet kaptunk, a csomaggal vagonban számonban a beadott vörör vizet egy rongró levű nyug. vanutas, aki az állomáson ugy láttuk a deportáció rendezője volt, kirugta a vagonból a vörört száll, hogy "nem kell a zsidóknak annyi viz". Még az állomáson elhívta egy beteghez, az illető egy idősebb asszony volt, halászló éllanoban találtam, mire megkerestem a deportálást intéző csendőrzést / név szerint Bretonyt/ és kértem őt, engedné meg, hogy a halászló asszonyt vegyék le a vonatból, mert néhány percen belül meghal. Nevetve, mint aki valami remek vicset mond, azt visszajelzte nekem, hogy "volna lelke egy zsidó tármat kihagyni ebből a mókából?" Irre én egy másik intézőhöz fordultam, úri rendőrfoglalmezőhöz, aki csak egy kizály intézzel intézett el. Az asszony mir a legközelebbi állomáson meghalt, de a leplombált vagonban, nyári melegben egyszeren Auschwitzig jött velünk, ott vették ki zöldülő hulláját. Esete 1/2 8 órakor indulunk el Gyarmatról Kazód irányába, indulás előtt kivírról leplombálták vagonjainkat, csak a bedrétozott ablakon jött be egy kevés levegő. Annak a vagonnak, amelyben én utaztam, én voltam a parancsnoka, mert nagyon sok öregember és gyermek volt itt, összesen

89 ember. A levegő rettentetés volt, azonban a csendőrök a legnagyobb könyörgés dacára sem nyitották ki 24 óránt legalább egyszer az ajtót, kizárolás akor kaptunk valami íz levegőt, amikor engem hívtak el egy-egy beteghez. Ez Kassáig kötözött történt meg, egyszer "EGY Gyermekszüléshez, egyszer pedig halálhal végeződött" egyvérzéshez. Kassára utazásunk harmadik napján érkeztünk, ahol SS-ek vették át a szervizványt. Itt a friss leóvíz szolgáltatása sokkal pontosabban ment, mint a magyar csendőrnél. Az SS-ek minden nap reggel kinyitották az ajtót, beszéltak egy WC előtt, pótolván a csendőrök által címülesztettük és ha esetleg hosszabb ideig álltunk egy állomáson, meg lehetett ujtaní i vízkészletünket.

Arról nem tudok, hogy a transzportból vissza megszökött volna, ugy Gyarmatról kiindulva, mint Kassán annyira meg voltunk falemlítve, hogy ember szökéséért az egész vagyon kiirtják, - hogy szökésre senki sem mert gondolni. Kassán a csendőrök nem akartak tölünk minden erőkkel megválni, ezért még a legtelosz kis ártékét is kifelváltásra elrabolták, így pl. nekem még megvolt akkor a télkibátom / nem tudom, hogyan kerülte el eddig fizetményeket /, ezt az egyik csendőr, mert rajta ültet, úgy tette ki előlám, hogy az egyik társsamnak kellett engem megfogni, hogy kibátommal együtt ki ne essen a vonatból.

"Jaj de jó lesz ez a kibát a feleségeimnek, nagyon könnyű" Még akadt egy pár üngvajtó, villonylámpa, ceruza, cigaretta, ezt mind elvitték a csendőrök. A koffereket is újból átkutatták azon ürügy elatt, hogy cigaretta keresnek, de ha ezt nem találtak, jó volt a zsebkendő, törülköző, piperezzappon, kőlniviz stb. Ie.

Junius 14.-én 6-jel érkeztünk meg Juchowitz-Birkemu állomásra. Nem vártonirotak ki bennünket mindjárt, csak amikor megvirradt, a felkelő nap világossága mellett valaszottam szójjel dr. Mengel cérumja férjet feleségeitől, anyit gyermekötől, gyermeket szüleltől, testvérét testvéről, hogy az auschwitzi halálgyárnak a legendő anyagot adjon. Ín meg a zieloki lízkit aznap nem láttam, mert a vagyon kinyitása után azonnal leszállítottak a vagyonból és egy mir kiválasztva hézonilló csoportba osztottak be, ezekkel vittek el a fürdőbe. Nem akartam enyádtól elszakadni, elszár egy SS nő megküött, hogy menjek azsal az idegen csoporttal, de miután még enek sem engedelmeskedtem, odalépett hozzám egy SS Ober Obersturmführer, nagyon udvariasan felszólított, ne ellenkezzen, csak menjek el ezzel a csoporttal, nekem nincsen minden, hogy kikkel megyek, mert én ugyis egy kéttagú lákást fogok kapni, aból az egyik szoba lesz az orvosi ambulancia, a másikban pedig családommal együtt fogok lakni. Nagyon hiszkeny voltam és minden ellenkezés nélkül, talán még egy kis örömmel a szívben mentem a fürdőbe, hogy minél gyorsan

szabban megfűrődhettek és családommal ismét találkozhassam.
A fürdőben hosszas várakozás után megérkezett a balassagyarmati életre választottak csoportja, ezekkel egy barátkban helyeztek el. Sem szüleim, sem fiatalabb testvéreim, hírom és fél éves kis unokaöccem nem voltak ebben a csoportban. Mikor az egyik gyarmati ismerőst megtárdoztam, hogy Ók hol vannak, azt mondotta, nem tudja biztosan, de azt hiszi, hogy Őkvalashová messzebbre vittek autón.
A blekkokhoz évre, odamentem egy lengyel zsidó nőhöz, aki az ő-összerekbe rendezett bennünket, hogy itt valami tévedésnek kell lennie, nemek ugyeniz azt mondották még az állomáson egy SS tiszt, hogy mint orvost külön leküba tessék és családommal együtt lehessen. Irre hangsúly nevetni kezdett és azt válaszolta, recséli, esetül nem fogok egy szót nem hinni a németeknek, mert az szeménszedett haszugeág. „Ha családot nincs itt, akkor nem is fogod őket többé látni” Sajnál, nagyonis igaza volt, ehhassen láttam többet őket.

Vissza kell térnem a fürdőnek nevezett helyiségre, ahol teljesen meztelenre vettükötötték ilyen helyiségen, ahol férfiak is jártak. Ezután nullás röppel lenyirták, testük minden szörzetét eltávolították, utána desinficiáló folvédékkal lenyitottak, ezután a tusa alatt megmosakodtunk, törökösök nem volt, ezen visszon, meztelenül, a leg-többjének megengedve, hogy cipőjét megtartsa, kikergettek az ujjairól és az onnan kb. 100 lépére lévő ruharaktárba mentünk be, ahol mindenki kapott egy szál ruhát, fehér-neműt nem, ezután az udvaron őtök sorokba felállítottak, majd a B 2 láger 4.sz. blokkjában helyeztek el. Aznap nem emni, nem inni nem keptünk. Még szintén délután mielőlként györicket hoztak be, úgy hogy egy 6-600 embert befogadó bárcsba 1350-en laktunk. Terhézetesen jefektidni nem lehetett, ahol nem volt elég hely. Ejjel 2 órákor felkeltettek bagnikot és akkor kiállítottak az udvarra zeh-supára. Ijjeli 2-től ranyai kb. 9 óráig álltunk, míg a nap megállva fölösítünk volt és minden rettentetés hiány volt az ájazska, ilyen melegen tüszött a nap már reggel 9 órákor. Többen elajultak a fáradságától és melegtől. 9 órákor kicsititták egy arizas nőpet, kb. egy óra pulván keserű tiszt hoztak, ez szonban nágon jó volt, nagyserüléken elítette volna az orvusigantát ha mindenkinél jutott volna belőle és legalább egy decit kaphatott volna mindenki, de nem volt elégendo mennyiség, így csak az üresebbek, a jobban tollakodni tudók és a termoszékhoz közelebb állók jutottak hozzá. Az SS nő kijelentette, hogyha csendben leszünk, nemekre ivóvízat is kapunk, de ebből ne soljt igyunk, mert a vízivá - mint mondotta - nem egészséges dolg. Tényleg a déli órákban az 1350 ember részére 20 vörös vizet hoztak. A mejdenam teljes két napja szemjáró emberek mint a vadállatok úgy vettek rá magukat a vizesvídrükre, nem tarthatta vissza őket nem az SS nők kutyakorbácsa, sem a lengyel és szlovák zsidó-

3551

lányok lécből, vagy kariból készült botja. Természetesen így a víz leszagyobb része kárba veszett. Azután a gyönyörűség után pihent rezónyoltak és mindenki a blokk előtti legugolhatott, vagy lefeküdhetett, ahogy jólesett. Kosákkal helyiság, vagy mozdítál természetesen nem volt, a latrine is nagyon kezdetleges, egy nély gázfür, a szélén vékon törékeny léccel. De még ezt a kezdetleges latrinát sem lehetett a nap bármely szakában használni, mert nem mindig engedték bennüköt WC-re. Noha azor előző nap meg volt tiltva a WC használata, az valaki mégis használta, ugy a fellügyeletünkkel megbizott lengyel, vagy szlovák blokkaltesek, vagy cseki megbizottjai kegyetlenül ránkverték. De ezek a lányok ugy meg voltak mir kinozva és olyan szörnyen megféllemítve, hogy nem is lehetett csodálkozni azon, hogy ebben a szörnyű lelkiallapotban minden emberi mi voltukból kivetkőzve állítósen viselkedtek. Kivételek természetesen voltak közöttük, de ezen kivételek közé nem tartozott a 4-es barák Baby nevű blokkalteseje, sem pedig anny nevű helyettese.

Rögtön másnap reggel láttem, hogy itt nem szabad betegnek lenni, szontan az első pillanatban nem tudtam, hogy miért kelte fel a blokkaltese az előzően elgyengült betegét és kergeti ki appalhez és minthogy nem akar kimenni, mert nem bir, még rá is húz, mi jd emikor odacsapjuk hozzá, hogy ez körem lánya beteg, ha nem is tudom megérni hónárfj hiányában, látszik rajta, hogy nagyon rossz állapotban van, ránkisabál, hogy ebbe en ne svakozzam bele, a beteg pedig rögtön álljon ki a sorakozóhoz. Az odatartozó lágerkapónak, aki egy beszterebányai szidólány, jelentem az esetet, egy sulyos beteget a blokkaltese kiállított, ó világosított fel erről, hogy itt betegnek lenni nem szabad, mert aki beteg, azt elpusztítják.

Megírásaink után két héti egysálonban nem foglalkoztatták bennünket. Reggel 2 órakor ébresztő volt, utána appal használ órákon át állunk az udvaron, kitávo az időjárás viszoniegységeink. A harmincik naptól kezdve reggel 10-punktkor kívét, vagy teát, délután dörzsölést, délután 4 órakor volt, a konyerozás, 50 okg leányról két napra át ehhez kvargli, margarin, lászlámi, konzerv, vagy pedig egy kánnal nemeled. Előfordult, hogy a felsorolt étkezések közül egyet-egyet valamelyik nap kifelejtettek. Idénny nagyon kevés volt, úgy hogy 30-40-en állunk egy edényből. Ist órákor mir bekerrytik a barakba, aikor azután megkezdődött a gugolás, az ájjel 2 órai ébresztőig. De előfordult olyan pérance is, hogy már ájjelkor kiállítottak bennünket aypalra. A harmincik napon kineveztek u.n. blokkgyorsnak, mely általuk leggyorsabb, legnöveltebb megbízatása volt. Természetesen nem misszert, nem kötszert, nem pedig gyógyeszert nem adtak, egész mikróval sem csak abból állott, hogy igyekeztetem tárcsamat visszatolni és biztatjam őket, hogy tartanak ki, rendíthetőleg mir küszöledik a szabadulás. Sajnos, egy évig kellett még erre várunk!

Csaknem naponta jöttek SS nők kiválasztani közülünk a gyengébbeket, akiket azzal válogattak ki, hogyha valakinek valami pánza van, az jelentkezzen, ambulanciára viszik, elhurcolták a zuhan a szárcsátlaneket sz u.n. ambulanciára, amely nem volt más, mint a gázkar, vagy a krematórium.

Egy alkalommal egy kövér, fűrészibú, buldogfajú SS nő jött be a barátkba és felcsílitette terhes nőket jelentkezésre, mert - mint mondotta - a terhes nőknél árt ebben a tömegben, írtózkodni, ezeknek nagyobb kányalessre írva szükséjük, születésükhez fogják őket elhelyezni, raggolira tejet, vagy tejeaskívét, lehírkenyeret, vagy kalácsot fognak kipni. Tizenegy terhesünk volt ebben a blokkban és a 11 terhes közül 3 inkább hitt a németeknek, mint az őket a jelentkezőről lebecsélő társainak és ezt a 3 terhes nőt, 2 diabetikus csinában szenvedőt, egy dübörgő elmebeteget, 3 lbc-és nőt, akik ünként jelentkeztek, hogy őket kórházba vigyák, - Szszazzadics az az SS nő, meghárdezte, hogy helyikünk a blokkról, Akkor azután engem is kijelült és magival vitt. Ugyanezek ennek a Blágernek 1. sz. blokkjába a többi blokkuktól is összegyűjtötték a kiválasztott áldozatokat, még 11-t, ezek is részint ünként jelentkező betegek, terhesek voltak, nyolc társam, valamint Feder Edith nevű nőiik orvosnő körzetében elindítottak benninket az "ambulancia" felé. Igen hosszú úton, kb. 60 km. tűvelsége mentünk, azt mondották nekünk, hogy ez 40. lágér. Itt egy vöröstűrös, meggyakorlyos épületnek közölhető kerültünk és - mint nekem mondották - ez az "ambulancia". Csupa kámeny volt, minden kámenye füstült és az épület mögött erős szabadtüzet láttam. Olyan küzel nem vittek csonkiköt az épülethez, hogy pontosan meg tudtam volna állapítani, hogy tüdőjönképen mi az a szabadtüz. Utában találkoztunk dr. Kerecsével és hallottuk, hogy rossz láthat fejezte ki az SS nőnek afelett, hogy nagyon kevés beteget hozunk. Átvettük azután a betegeket SS katonák és csíkosruhás férfiak. Semmire sem néztek ki ápolónak, vagy orvosoknak. Akkor azután nekünk hitraerőt kommandiroztak és mint mondották, ha valamelyikünk hitre fordul, azt fűzelővig. A női kiváncsiság azonban még a haláltól sem riad viszta, kissé hitranéstem, ebben a pillanatban láttam, hogy az egyik beteget, egy nagy gyermeket az urak visszahozzák gyümölcsökkel és egy másik zeuk már magához áll melléte. Innék a zeukok a szája szíppzárral záridott és mint a hordát, úgy garitották a krematórium felé, a zonban nem sikoltat, sem pedig ellenkezés száját nem hallottuk. Akkor azután betyujukat és pokrócukat nekem visszahozták, ezeket vizszavittuk a lágérbe és visszafelé menet elmentük egy fürdőépílet előtt, amely kis tűvelségre, vagy 150-200 lénnyire volt a krematóriumtól. Ennek előjára a legkülönösebb nyelveken, franciául, angolul, németül, csehül, lengyelül, cirillbetűkkel és magyarul ki volt irva, hogy "fertőtlenítő", mindenki vigyázzon olyójára, törülközőjére és szappanjára, nehogy kicseréljék, vagy ellopják. Akkor még nem tudtam, hogy mi ez a "fertőtlenítő", amely

mellett elmegyünk. Néhány nap mulva sajnos ismét nekem jutott a feladat, hogy névny kiválasztott tiszamet ismét az u.n. "ambulanciá"ra elkiásérjen és akkor emrek a fertőtlenítőnek az ajtaja nyitva volt. Egyáltalában nem kilönbözött a másik fertőtlenítőtől, legfeljebb annyi-ban, hogy nagyon rosszpon ből lejt ajtaja volt, gumiizzsalagokkal a szilén. Belül korlátok voltak, mely korlátok szon-bah üres, átlyukasztott tiszta csíkokkal körültek. Ezeken a csíveken az I.G. Turbenindustrie által szál-lított gyorsnöld pizsát ömlött ki. Nagy mellétemben és a gyárba körül foglalatoskodó csíkosruhás férficsoperttől vettet ezt ez értesülést, aki megkérdezte tőlünk "tudják mi ez? ez a gyárba". A kitörésekben lévő lengyel lányoktól, skiktől ezt szintén megkérdeztem, ugyancsak meg-erdeitekké. Többet nem is veltam ezen a környéken, el-ellenben június 29.-én az állomáson egy füvet tisztító csoportban voltam, amikor a egy transzportvonat érkezett. Dr. Mengelé ott állott a vonatnál, jelentették neki, hogy nincs üres barak, azt a transzportot hova halyezzék el? Hallottam, amikor azt válaszoltam, hogy "Alles in Gag". Ugy tudom, egy Alföldről érkező csoport volt, ahol egyik vagyonból ugyanis kisszálltak, hogy ismerünk-e kiskunhal-siakat, egy másik helyről pedig kolozsaiak iránt érdeklődtek.

Június végén hőműröt és stetoskopot kaptam. Ebben az időben a mi lágérinkben berendeztek egy valódi ambulanciát, mellette egy pár égyes kártérmet, általában könnyű betegök rúázásra. Höl véletlenül az orvos karlábat, cíteriát, vagy tifuszt illuszitott meg, akit legfeljebb csak átmene-tileg, 24 órára töröttük benn a bőrénben, amit ott revíernek hívtek, akkor szintén jött az autó és ezeket a szenencsétleneket teljesen lemosztélenítve elvitték reg-zsemcisíténi. Itt több sarlachos beteget tárcaik a barakban eldugtak, ezek között minden már iöffön is vannek.

Nagy általánosságban ezek között a höftlingek között, akikkel Auschwitzban együtt voltam, nagy volt az összetar-tás, igyekszeketek egymás báján regiteni, a betegeket el-rejtettek, enni vittek nekik, de ez csak az előző hetekben volt. A közebbi idők folyamán az erberák finnök-ká-váltak, tárcaikkal merresek hogy nem töröltek, hanem egyenesen ellenálltak. Mítak bennekk, egymásnak ételeit el-lepték, mít akadtak olyanok is, akik tárcaikat egyes apróbb elkövetettségek miatt a náncremekkel beirulták. Néhányszor borzalommal láttem, hogy a gyermekkonyjaitól, vagy a testvér testvérétől lopta el élelmiszeradagját, vagy vitte el a nehézen, titokban szerzett szappant, vagy dorombot törölküdzött, egy kendőt, amit ott nagynéhazen szerzett.

Julius 3.-án, délután Dr. Mengelé magához hívstott a revírbe; azt mondatta, hogy most szonos meggyek az A. lágerbe. Nem lehetett elbucsurom, a blokkba többé vissza-

nem mehettem. Egy SS nő elkitörte az A-lágerbe, ott először bevittek a revírbe, megkérdeztékhol szereztem a diplomám, orvosként hol működtem. azt mondották, hogy a trahiszporttal fogok elmenni minden árt. Előbb a flírdőbe vittek, megfűrödtek, kaptam csirke vászonruhát, tricéndrásot és egy téka inget még fájalpu cipót, utána bevittek a 9-es blokkba, ahonnan Mármaros, Bereg, Ung-megye, valamint Nagykanizsáról származókkal bevagonnaloztak; augusztus 4.-án délután hagytam el Auschwitzöt 2002-ed magasnak, 2000 munkás és 2 orvos.

Rugtón a beszállásnál egy kis megkönnyebbülést árasztink, mert a felügyeletünkkel megosztott katonák, kivéve a parancsnokot, minden a wehrmacht-hoz tartoztak, akik emberrégezen bántak velünk. minden vagyonból két katona volt beosztva, legtöbbje az előző hétvégén rokkentjaiból került ki. Vagyonjaink az egész uton nyitva voltak, minden minden megillónál friss vizet kaptunk, megengadták, hogy mosakodunk. Négy Auschwitzban kaptunk mindenkorának 1 kg kenyéret, 5 dkg. lisztet, 10 dkg. vargypint. Egy-egy nagyobb állomáson reggelente egy vidőr meleg feketekrévé osztották ki közöttünk. 50 ember volt egy kocsiban, katonakísérőink minden esetben elrendezték, hogy felváltva feküdjünk le. A mi két kísérőnk többször saját készletükből is osztottak szét családot, ha nincs nem, egy-egy szem cukrot. Egy alkohollal sürt is bozott fel és mindenki kapott belőle egy pohárral." Aber niemanden sogen und erzählen davon!" mondották a katonák. Két kísérőnk, Hinze oberfeldwebel és Heller, a Lager rechnungsführerje cigarettát is adott.

Tiz nap utazás után - utolsóban néha minden napot álltunk is, pl. Bressenben, Hellben és Dortmundban - megérkeztünk Gelsenkirchen állomára, ahonnan gyalog mentünk be a kb. 5 km távolságban lévő Gleichenbergi benziningyárho, azaz helyesebben csak a gyár romjaihoz. Nagyot Dortmundtól végig Gelsenkirchenig mindenkit romkát láttunk, hatalmas viszvezetők és benziningyítők kilyukasztva, összetörve hagyott a vasutonal mindenkit oldalán. Ismét az eső és mi lenyűgöző öltözetünkben bizony nagyon fizünk, de néha annak, hogy ilyenkor itthon már a legnagyobb kínikula van. A benziningyár tövében egy homokos helyet jelöltek ki számunkra, illetve felállítandó téborunk számára. Korábban érkeztünk, mint ahogy számítottunk ránk és így nem barak, sem étel nem várt benzinket, sőt abban a kellenes megleptésekben volt részünk, hogy a Todt-szervezet, akik munkaadóink voltak, nagyon kedvezően fogadták, mert férfimunkásokat vár. Ugy 3-4 óra körül lehetett, amikor leendő téborunk helyéhez érkeztünk és 6 órakor már fel voltak ütve a lakkusukat képező sítrák. A sítrák mellett két hatalmas mozdóhelyiséggel, emelőből készült kerekekkel és felette tűsberendezéssel, a TC szimbólum alatt állt, nem volt mászen,

erre a délről két gázdár volt ásva, szonban a következő nap ez is megoldódott eladragyon. A sátrában ötszázánkot voltunk elhelyezve, híromosásokat köjönök aludtunk. A betegük részére kilún címeret készítettek, amelyben deszkafelakkal elválasztott halviságok voltak, két fertőző, egy körterem, egy ambulancia és egy kis helyiségek a két orvosi és egy nöplónó részére. Itt egymás felett három így volt elhelyezve, volt további egy keskeny szekrény, amelyben a gyógy- és kötiszereket tartottuk. A kiekrő SS főhadnagy itt átadott bennünket egy SS Obersturmführernak, névszerint Edmund Dittrichnek, aki egyszer a felszabadulásig ennek a munkálágernek parancsnoka volt, egy idősebb, 60 éven felüli részeges, de nem rosszindulatú ember. Mindjárt az első napon nagyon meg volt döbbenve, hogy ilyen primitív módon vagyunk feliszerelve, a hűftlingeken egy szilvászonruha volt, sőtőtök olyanok is, akiknek még fehérneműje is volt. Dittrich kiadt mindenkinél két tekarót, tálát, ivócsészét, kanalut és villát. Igazán nem tudom, hogy a villát miért osztották ki közöttünk, hiszen soha mást, mint zupit, főtt burgonyát nem kaptunk. Eléinte, kb. egy héti a lager teljeren gyógy- és kötezer nélkül volt, ez szonban nem a parancsnok hibája, hanem a központi SS kommando képviselője által a részünkre engedélyezett gyógyászmenyiségét. A későbbiek folyamán ha gyógyászerellátásunk nem is volt fényes, de a legüzlekgényesebb dolgot megkaptuk, habár minden hónapban harcolni kellett érte.

A munkások romlókerítéssel foglalkoztak, mely rendkívül nehéz munka volt a fiatál lányok részére, a munkások legnagyobb része ugyanis 15 és 30 év közötti korban voltak, bár sikerült közöttük 50-en felüliek is, kb. 40-50 szexony. Ezek közül többen kijártak dolgozni, de a legnagyobb részük a lágarban beizű munkával foglalkozott. Röppel 5-kor volt előreztő, 6 órakor a felsoorokozó, 1/2 7-7-kor értek a munkahelyre; a munkaidő 8 óra volt, félórai szücidővel. A távolabbi dolgozóknak rutón vitték az ebédet, ezek a Ruhr folyó partján a Hollandiából és Belgiumból érkező cementet és téglat rakták ki a hajókból. Ez itt dolgozók között igen gyakori volt a nap által okozott ógádi szemix seb lánbon, kezen, rókának a nyakán és arcán is. A sebek vitaminhány következtében nagyon nehezen gyógyultak és bizony voltak olyanok is, akiknél félévig is eltartott a gyógykezelés.

A ellátás: munkabemutat előtt keserű, üres feketekivé, délnél egy leves, mely egyszer grizzas volt krumplival, máskor kapasztó krumplival, vasárnapihátt tételesben krumplival. Ezre kaptuk még a kenyéradagot, mely napi 50 dkg. volt, hosszá maradján, szalámi, vagy egy evőkanál lekvár, vagy cukor, sajt, esetleg marhahús konzerv. Ezt felváltva kaptuk nemen. Előfordult, hogy ezenfelül esténkint hajón főtt burgonyát is kaptunk, szemölcsöt.

öt darabot. A betegek részére kezdetben a déli zupa helyett fele tej, fele vizbenfött darab adtak, ezt azonban később beszüntették.

Az egészszájú visszonyok összehasonlítva a többi lagerével, kielégítők volt mindenhol, nélunk sem volt, sem később Summeriben járványok nem léptek fel, röh és furunkolosis, dacára a nagy felügyeletnek, kezeléseknek és tisztálkodási lehetőségeknek, mégis négyszázban volt. Többségük csak olvétve esették, ez ellen kétizben történt teljes fertőtlenítés. Flektifuszos az egész esztendő alatt egy esetben sem fordult elő. Ut tifusz esetünk volt, ezek idejében alkalmazhatók voltak a gelzenkircheni Marie Hospitalban és ennek az öt tifuszoink eltávolítása, valamint a láger fertőtlenítése után több tifuszeset nem is fordult elő. Az üt közül kettő a kórházban meghalt, bárrom pedig egészlegesen hezatárt.

A civil lakosságától teljesen el voltunk zárva, azonban a munkahelyen belül, holland, francia munkásokkal a lányok együtt dolgoztak, akiketől többsör kaptak élelmiszert, zsebkendőt, fejkendőt, szappant, néha meg egy-egy üveg zört. A munkahelyen a felügyeletet Todt-munkások gyakorolták, akik közül a legtöbben berütszegesen viselkedtek velünk szemben, de akik nyíltan kimutatták szimpatiájukat, azoknak kellemetlenül volt, mert SA elekulatok járhattak, akik nagyon figyelték a lakosság, velükben szembeni megártásról. Ottortózkodásunk harmadik hetében SS nőket kaptunk felügyelőkül a wehrmacht-katonák mellé. Összesen 4 feldígyelőnő volt és 100 férfi, az utóbbiak száma állandónkra szűnt, a nőkkel emelkedett, úgy hogy mielő Gelsenkirchenból elkerültünk, 20 nő és 50 férfi felügyelőnk volt.

Gelsenkirchenben még Julius Hönephenn egy szülésünk is volt a lágerben. Maga a szülés ugyan a lágerben folyt le, mert az ottani visszonyok között fehérnemű stb. hiányában nem is lehetett volna lefolytatni, - a parancsnok bevitte a kórházba, ahonnan a szülő nőt gyermekével együtt 10 nap maradványozásra hozzáadták. Az új szülött egy nagyon fejlettben koraszületett gyerek volt, táplálékot nagyon keverveken tudtunk a szervacsatlannak nyújtanival, vizes snyattejet hol kapott, hol nem. Egy Todt-olomunkás meglátta gyereket, egy röggel a sátor előtt kicsi csomagot találtunk, amiben 2 tejeslevig, 3 cuci, 2 ingecské és 1 koldúkkötő volt becsomagolva. Biztos tudomárom van róla, hogy ezt a csomagot a Todt-olomunkás tette le a sátor előtt a kisbabá részére. Táborparancsnokunk ezzel az esettel kapcsolatban, hogy több szülés a munkalágerben elő ne fordulhasson, megvizsgáltatta a láger összes nőit, hogy ki terhes közülük a koncentrációs lágerbe elszállítandó. A szülő nőt is gyermekével együtt el akarta szállítani, rám és másik orvos társára rá-

parancsolt, hogy pusztítják el a gyárnaket; a parancs dícjára mi nem voltunk hajlandók természetesen ezt megtenni, mert az orvos gyógyít, de tudatosan nem ől. Nem forszirozta tovább a dolgot, ellenben másnap egy SS nő elvitte tőlünk a gyárat, többé nem is látottuk a szerecsételek kis porontyot. Az anya lágerünkben maradt, két hónap után visszatérhetett, egészszigetesen hazai érkezett tudtárral.

Még egy epizód röviden szerepelni. Augusztusban a Lágerból 9 beteget vittem egy SS felügyelőnő kiszáretében a horati kórházba; amint kerestük meg őket az egyik utcaon, szembejön velünk egy öreg néni, fején tepáiban gyümölcsök kalácsot vitt. Amikor bennünket meglátott, a tepáit levette fejéről és elosztotta körülünk a kalácsot. A felügyelőnő rászólt, hogy ezt nem szabad csinálni ő szonban ezzel nem törödött, összezsírta a felügyelőnőt, ne legyen olyan kegyetlen, nem látja, milyen éhezek ezek a szegény nők és még noki is a jó isten által. Az SS nő erről az esetről nem tett jelentést a lágerben, erről biztos tudomásom van. Az illető SS nőt Maria Reichnek hívta, aki egy más alkalommal az egyik tehetetlen beteg hauptling előt tördeelt és befűzte a cipóját. Ezt a nőt később elhelyezték tőlünk.

Tiborunkban politikai szervekedések nem voltak, híreket a munkások a munkahelyen a többi idegen munkástól szereztek és mi, akik a lágerben voltunk, tőlük értesültünk a mindenkorai hadihelyzetről.

Szeptember 8.-án óriási légitámadást hajtunk, mely elhalommal 300 embertők pusztult el. A sebesülteket a körménykbeli kórházakba szállították, ahol ugy az ápoló, személyzet, mint az orvosok legjobb tudásukkal igyekeztek megmeneti szerencsétlenjeinket. Néhányuk többeket meg is mentettek, nemcsak az áldozatok, hanem ugy gyógyították őket, hogy az hasznos tagjai lehetnek a társadalomnak. Különösen ki toll emelni két orvos nevét: Dr. Bertran kórházi sebész főorvosát, a horati kórházban és dr. Eugen Ging-t, aki a legmagyarabb önfeláldozással igyekeztek ápolni és gyógyítani hauptlingeinket, néhányat közülök teljesen önzetlenül a keserves lágersoruktól kimentek, mert soaddig csak lehetett, a kórházban tartották. A Gestapo felhívására nem hosszú időt tettek el őket a kórházból, csak amikor a horati kórház egykori lásdára került a sor, akkor lecserélték őket, törökkel, ruhákkal, élelmiszerekkel felszerelve, szombaton a galzenkircheni Gestapo a törököt és élelmiszerek egy részét azután elvette tőlük, amikor hozzáink szélilitettük a lágerhe. Ezeket az embereket csak tömörítésekben látottuk visszát.

Szeptember 11-én, miután az egyik légi támadás a műsikat érte, elszállították bennüköt Sümmerdába, ahová egy nap elatt értünk. Már Gelgenkirchenben 500 ember volt a bombatámadás következtében veszteségünk, ezek közül többségtől szállíthatók voltak kb. 30-an, úgy hogy 1250 emberrel indulunk el Sümmerdába. Itt februárokban voltunk elhelyezve, teljesen kényelem, vizvezetékes csodák és WC-k voltak. Az egyik barákat revírnak rendezték be. Itt a munka fizikailag könnyebb volt, mert municiójárban dolgoztak, azonban a munka időtartama hosszabb és lelkileg is erősebben vette igénybe az embereket. 12 óra volt a hivatalos munkaidő, egy-néhány óra szünettel, de a munkahely távol volt és 14-15 órába tartott, amíg hosszútek, ennivalójukhoz hozzájuthattak és lepihenhettek. Az emberek két részletben dolgoztak, napjára és éjjel a schichtában. Itt már csak 30 dkg. kenyér volt naponkig, februárig, ekkortól kezdve márciusig 20 dkg., azután pedig már csak naponta 12 dkg. minden nap zupa, marharágiból, helenként egyszer sárgarépa, grilzes burgonyával, töbököt v.m. lisztleves. Néha vasárnaponként az egész lager lejövest kapott, ez esetben ezúrnyil étel volt, legtöbbször komás, ehetszen volt. Vacsora számályenként 5 szem burgonya.

A munkások legnagyobb rásze nagyon szorgalmassan dolgoztak, a németek nagyon meg voltak előrejöve, két leány kivételével, akik állandónak szabotáltak. Az egyik egy 3000 márkás kárt okozott nekik szál, hogy egy gépet eltörött, úgy hogy egy hűtőt tollatt a gép megjavítása. A másik ugyancsak gépet tört el. Ezeket, annak ellenére, hogy a németek megölhették őket, - amikor azóta a hidegre voltak kiállítva, egy Otto Reinhardt nevű SS úgy üsszerte őket, hogy ájultan estek össze, további lenyirták őket kopaszra, - mégsem lehetett rábírni őket, hogy a németek rézére dolgozzanak. Tudomásom szerint Berlinbe jelentés ment a két szabotáló norról, bent a lágerben a hoffkommandohoz lettek beszászva és minden nap megmondották nekik, hogy virják Berlinból a parancsot, mikor kell őket elszállítani olyan körbe, ahol ki fogják végezni. Mindkettőről orvosi véleményt kértek tőlük és ezeket termézetesen beszámíthatatlannak nyilvánítottuk. A két leány szervizszínben használt, az egyik Mörbür megyei, a másik Ungvár környékiiról volt.

Sümmerdában a lakosság nagyobbráadott ellenséges beállítottságu volt velünk szemben. Megtörtént, hogy autóra nem a kurtatik felverni a betegeket körülözve "zridő dögöljön meg" felkifiltresszel. A sümmerdai körülözésből nem tudok egy orvost sem nevezni, aki jóindulattal viselte volna betegeink iránt. Annyiira ellenére, hogy a körülözégtalanul viselkedtek betegeinkkel, hogy még a kicserő SS nő is kifogájáolt a ezt is jelentést is tett parancsnokságának.

Ezzel szemben Sömmerdíban meg kell említenem egy Wagner nevű fogtechnikust, aki a háftlingek fogait javította; nagyon nagy jóinduláttal, bártságosan viselkedett minden velünk szemben. Sokszor olyan munkát végezett, amiért egyáltalán nem fizetett a munkaadó municiógyár.

Öreink, akitől Auschwitaból való elindulásunkkor velünk jártak, legnagyobb részt felezéssel valószínűleg velünk maradtak. Elsinte a wehrmachthoz tartoztak, azután a SS-hez osztották be őket, de lelkileg a legnagyobb része ezeknek nem alakult át a megváltozott párolival. Hartmann, Scheilen, Rudolf Wolf ezek mindenügyig jóindulatuk voltak velünk szemben. Különösen komizz, amikor négy volt a Lagerben, akitől az előző a legcsökkenyebb volt miatt verték a háftlingeket, Ottó Reinhardt-tól kapták kiképzésüköt a háftlingekkel való bánásmód tekintetében. Hans Künsler, egy egészben fiaszt SS, milégyletemi hallgató, jól beszélt angolul, volt a gyádzási tiszt és még két régi SS-az egyiket Millernek hívták, a másik nevét nem tudom, az utóbbi kettőt el is helyezték tőlünk.

Április hónapban, ha nem is köszvetlenül Sömmerdít, de környékét a szovjetek repülők már erősen bombázták, különösen a tőlünk 30 km. távolságban lévő Erfurtot és a 10 km-re lévő köleddai repülőteret minden este. A Berlin-Marburg-Breslau és Lipcsé támásdásira induló repülőgépek is minden nap felettünk vonultak el. Április 3.-án parancs érkezett Himler előirányával tiborunkhoz, mely szerint Lagerünket ki kell üriteni és bennünket a köleddai repülőtéren el kell pusztítani. Mi erről a parancsról tudomást szerezünk és egyenesen a parancsnokhoz fordultunk, aki azt mondotta nekünk, hogy igenis holnap elindulunk Köleda felé, azonban a hajunk szála sem fog megörbülni, neki nincs is gipfegyvere, csak egyetlen golyószórója és nincs elég golyója, hogy mindenkinél jusszon belőle, különben is 5 hét éve k tons, de nem gyilkolt meg senkit, most nem jut esélybe gyilkolni a 30 km-re vannak az amerikaiak. 3-án este irtózatos robbanásra lottunk figyelmezzük, csak másnap tudtuk meg, hogy a robbanás nem volt más, mint az ottlévő municiógyárnak a németek által való felrobbantása.

Ahogyan a hadihelyzet változott, a lakosság is bártságosabb lett, úgy hogy április 4.-én, amikor gyalog elhagytuk Sömmerdít, a gyári munkások és a lakosság bártságosan viselkedtek.

Április 4.-én elindultunk d.u. 3 órafelő Köleda irányában 1245-sn, a betegek, gyengék, raktárfunk teherautón jártak 5 utánunk, Köleddban megelőztek, egyenesen Altenburgba mentek. Nyolc napi gyaloglás után mi is megérkeztünk ide. Utolsóban akit nem tudtak menni, tettleg is biztatták egyes SS katonák, derekukra kattottak kötelet és úgy húzták szekat. Miután a gyaloglás igen lassan ment, akit nem tudtak járni,

3551

koccira ültették és utánunk hozták.

Altenburgban látottuk a különbséget, hogy a mi öreink mondanivalóval címeresebbek voltak, mint az ottani láger felügyelői és az ottani lágerparancsnok nágyan elágaztatton volt velünk, mert szorítsa roppant legyelmezetlenek voltunk. Nem volt alkalma bennünket ockig legyelmezni, mert április 15-én Altenburg határába értek az amerikai csapatok, lágerünket lóhátiiban uritották ki és nagy iramban vitték tovább Glashau felé. A mi csbereink száradtak vellink, a rogi Altenburgiak, koreeztény és szidó lengyelek és magyar rovarszig körönböző vidékeiről származó szidó leányok, fiúk, lányok a környékéről származó szidó férfiak a régi altenburgi parancsnok kisáretében mentek tovább, nem is találkoztunk tökébe velük. Mi ezzel a céllal indulunk el, hogy bennünket vezetőink Karlsbadban fognak elhelyezni, szonban nem sikerült bennünket idevezetni, mert akkor már minden oldalról tödoltak be az amerikai és orosz csapatok. Mi az Dragebirgebe, Stollberg, Geisingen, Breitenbrunn, Tolzenheim, Boxbergben jártunk, Altenburg után a következő előiélett Glashauban egy útközöt közepére értünk, ittunk mögött kb. 4 km. távoltában az amerikai páncélosok lőttek a Glechau gyártelépet és állomását, a nómokat védekezték. Mi az országut előszerű hasonfekve várunk be az útközöt végét. P.e. 10 órától este 6 óráig fakillítünk így az Árokban, 1246 óraber közül 200-en, egy csapárunkat elvezettük, a többiek sértetlenek maradtak. Az SS-ek és több hifflingünk széjjel sziszessedtak ezen a környéken, a Gestapo emberei fogták. Személytől és kicírték körben nevű falubat, amely közvetlenül Glechau mellett van, ott voltak SS kiszármánk is. Nem találtuk meg kiszármánkot, Stollbergig viszontszámmal szalag bontakoztam, ott csapárunkból egy lövészőből nőre találtam, aki szután megmondta, hogy csapárunk földese ez ittani árja buntósok börtönében van elhelyezve, bennünket is osztalik. Akkorra már transzportunk 600 emberre csökkenet le, pert útközben többször megrázók voltak és más irányban menekültek. Glashauban is 200 ember maradt le. Stollbergből másnap továbbmentünk az előbb jelzett utirányban. Útközben az SS-ek a vallásunkról és elalmazásunkról gondoskodtak, szonban minden nap hiányosságban, Hitlerigrántól kezdve, április 27.-től már ellenkeztek, nagyobb 0 órakor, másnap pedig már 10 órakor, egy nap fött burgonyit. Néjus 0-án érkeztünk meg Boxgrünbe, csapatunk akkor ismét erősen megfogyatkozott, már csak 120-en voltunk, minden faluban 20-30 ember maradt. Akkor azonban már SS-ek nem kicírták a székelyvároskat, ürültek, ha kevesebben maradtunk. Innentől kezdve ritkán töríti meg-egy-egy áltrocitás. Egy Müller nevű SS katona még próbált tekintőlt tartani, néhány embert meg is rófejtett, de a parancsnok leintette.

Néjus 0-án reggel 5 órakor kellett valm továbbindulnunk az SS-ekkel, meg is jelentünk a gyilkos helyen, de akkor az SS-ek kijelentették, hogy Németország letette

a fegyvert és így mi már szabadok vagyunk, nem kell többé tőlük tartanunk, ök most már fogadásba mennek és felszabadsádunk után kivánnak nekünk minden jót. Túdomosom szerint Boxgrinntől a 12 km távolságban lévő Oberwieeenthal bátiában 33-cink amerikai fogásába kerültek. Két napig várunk Boxgrinben, hogy jöjjönek felszabditáink, de sem amerikai, sem orosz, sem pedig angol csapatok nem jöttek, elindultunk tehát Prága felé. Kredetileg Karlsbadba akartunk menni, miután az idegeneket ott gyűjtötték össze, azonban hallottuk, hogy ott olyan titkos ember van, hogy sem éjjeli szállást, sem pedig élelményt nem lehet kapni, mi tehát ellenkező irányban Kadenbe mentünk. A németek magatartása természetesen a legnagyobb mértékben meg változott, akik addig sem láktak, sem pedig élelmet nem akartak nekünk adni, könyörögtek, hogy maradjunk náluk, elhalmoztak minden jóval, főtt étellel, cukacukorral, zütemennyal. Mi csak egy kocsit kérünk, mely kérésünket először a Bürgermeister megtagadta, de erőszak követeléseinkre és miután garantáltuk, hogy a kocsai viszsa is tér a községre, befogadták. Kadenig kocsival mentünk, onnan viszszüköldtük becsületesen a kocsait rendjaink. Kadenból szután vonaton folytattuk utunkat Prágába. 17-en érkeztünk meg Prágába, mert a többiek Boxgrinból részint Karlsbadba mentek, részint pedig ottmaradtak, thonnen szután egy-köt héten belül ők is megjöttek Prágába.

Prágába megérkezve nem is találkozott szavakat arra, hogy kellőképen ecetteljem a cseh lakosság páratlanul szives vendégcszeretét. Teljesígyal kezükön hordtak bennünket. Hivatalokban, közismereteknél, vendéglőben, szállodában a legnagyobb elözökönycsúgjal és szeretettel fogadtak. A hivatalokban nem sokat kellett ácasorogni és víjni, mert amilyi hivatalnokot állítottak be, hogy a leggyerőbben honyolódjanak le az igazolványok, élelmiszer-jegyek kiadása. 10-15 helyen voltak nyilvános ebédjő és vacsorázó helyiségek, csak a Leinarsky dombon elhelyezett felruházási akció két hivatalnoka volt durva, mert nem tudtam velük szláv nyelven beszálni. Nagyon rongyos ruhámban és cipőmben, ahogyan a Vaclavszky nemesi tisztei bandukoltam, megazsított egy cseh bácsi, nem értettem őt, de a cipőre és ruhára mutatott, kezéit tördezte, tehát láttam, hogy külön burkával nincs megelégéde. Ezért megörültettem, intett, hogy menjen vele. Nem mosolyoz, a Národní tidiin lakott, elvitt a lakására és a feleségével bezálgatott, felesége szután németül marosztalva, elbaszolta, hogy férje szert hozott fel engem, hogy próbáljak fel cipőt és ruhát az övből. Egy nyári ruhával és barna fálcipővel a jindákozott meg. Sejnör, ezt a kedvesességet és előzékenységet Budapesten a Bethlen-tóren mir nem tanasztaltam, mert dacára annak, hogy akkor roppant hihenyoan voltam felazzerelve, mert csak ezek az eján-dékruháim voltak tűrhettő állapotban, mígsem kaptam ruhát, mert pedig az 1500 pengő sámlából mir ebben az időben sem tudtam megum ruhával ellátni.

755/

- 19 -

Jövő tervezni. Ha füktelabb lennök, most régi végymet
velcserében meg: Palesztinába menni. Ijnoz, körönál
fogva ez a végym nem teljesülhet.

A jegyzőkönyvet felvette:

O b l a t h M a r g i t

Abel alkalmi

